

Enhed
Handicap

KOMMENTERET HØRINGSNOTAT

over

Sagsbehandler
Laura Brogaard
Poulsen

forslag til lov om ændring af lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap (Tydeliggørelse af retten til rimelig individuel tilpasning i forhold til dagtilbud til børn og i forhold til folkeskolen)

Koordineret med
Børne- og Undervisningsministeriet

Sagsnr.
2019 - 6379

1. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Et udkast til lovforslag blev den 20. januar 2020 med svarfrist den 18. februar 2020 sendt i høring hos:

Doknr.
206764

Dato
26-03-2020

Advokatsamfundet, Ankenævnet for Bus, Tog og Metro, Ankenævnet for statens Uddannelsesstøtteordninger, Ankestyrelsen, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Arriva, ATP, Beskæftigelsesrådet, BL – Danmarks Almene Boliger, BUPL - Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund, Børne- og Kulturchefforeningen, Børnerådet, Danmarks Idrætsforbund, Danmarks Lejerforeninger, Danmarks Lærerforening, Danmarks Privatskoleforening, Danmarks Veteraner, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Center for Undervisningsmiljø, Dansk Friskoleforening, Dansk Kunstnerråd, Dansk Psykolog Forening, Dansk Socialrådgiverforening, Dansk Standard, Dansk Transport og Logistik, Danske Advokater, Danske Arkitektvirksomheder, Danske Busvognmænd, Danske Erhvervsakademier, Danske Erhvervsskoler og –Gymnasier, Danske Gymnasier, Danske Handicaporganisationer, Danske Landbrugsskoler, Danske Landskabsarkitekter, Danske Musik- og Kulturskoleledere, Danske Professionshøjskoler, Danske Regioner, Danske SOSU-skoler, Danske Universiteter, De private sociale tilbud (LOS), De Samvirkende Købmænd, Den Danske Dommerforening, Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet, Det Centrale Handicapråd, DGI, Djøf, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Efterskoleforeningen, Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH), Familieretshuset, Forbrugerombudsmanden, Foreningen af Danske Døgninstitutioner, Foreningen af Frie Fagskoler, Foreningen af Katolske Skoler i Danmark, Foreningen af Kristne Friskoler, Foreningen af Kommunale Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedschefer i Danmark (FSD), Foreningsfællesskabet Ligeværd, Forsikring og Pension, Frie Skolers Lærerforening, Handelsskolernes Lærerforening (HL), Horesta, Institut for Menneskerettigheder, Jernbanenævnet, Klagenævnet for specialundervisning, KL, Kulturministeriets Rektorer (KUR), Landbrug & Fødevarer, Landdistrikternes Fællesråd, Landsbyggefonden, Landsforeningen af Forsvarsadvokater, Landsforeningen af Ungdomsskoleledere, Landsforeningen for Socialpædagoger, Landsamråd for PPR-chefer, Lederforeningen for VUC, Lejernes Landsorganisation i Danmark, Ligebehandlingsnævnet, Lilleskolerne - en sammenslutning af frie grundskoler, Lærernes Centralorganisation, Passagerpuls, Politiforbundet i Danmark, Pri-

vate Gymnasier og Studenterkurser, Professionshøjskolernes Rektorkollegium, Rektorkollegiet Danske Universiteter, Rektorkollegiet for de kunstneriske og kulturelle uddannelser, Rektorkollegiet for de maritime uddannelser, Rigsadvokaten, Rigspolitiet, Rådet for de grundlæggende Erhvervsrettede Uddannelser, Rådet for Erhvervsakademiuddannelser og Professionsbacheloruddannelser, Rådet for Etniske Minoriteter, Rådet for Sikker Trafik, Rådet for Voksen- og Efteruddannelse (VEU-rådet), Sjældne Diagnoser, Skole og Forældre, Skolelederforeningen, SMV Danmark, Socialt lederforum, SOSU-Lederforeningen, Team Danmark, Tog og Metro, Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen, Trafikforbundet, Trafikselskaberne i Danmark (TiD), Transporterhvervets Uddannelser, Uddannelsesforbundet, Uddannelsesrådet for de maritime uddannelser, Ungdommens Uddannelsesvejledning, Ungdomsringsen og Ungdomsskoleforeningen.

Social- og Indenrigsministeriet har modtaget svar fra følgende myndigheder og organisationer:

Advokatsamfundet, Ankestyrelsen, Børne- og Kulturchefforeningen (BKF), Børnerådet, Danmarks Private Skoler, Dansk Psykologforening, Danske Døves Landsforbund, Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier, Danske Handicaporganisationer, Danske SOSU-skoler, De private sociale tilbud (LOS), Fagligt Fælles Forbund (3F), Familieretshuset, Forbrugerombudsmanden, Forbrugerrådet Tænk, Forældreorganisationen Skole og Forældre, Frie Skolers Lærerforening, Institut for Menneskerettigheder, KL, Ligebehandlingsnævnet, Politiforbundet i Danmark, Rigspolitiet, Rådet for Erhvervsakademiuddannelser og Professionsbacheloruddannelser og Rådet for Etniske Minoriteter.

I afsnit 3 nedenfor er gengivet de væsentligste punkter i de modtagne høringsvar.

2. Ændringer foretaget efter høringsrunden

Der er udover sproglige præciseringer og korrekturmæssige ændringer foretaget følgende ændringer efter høringsrunden og på baggrund af Justitsministeriets lovtekniske gennemgang:

- Der er indsat en henvisning til den foreslåede § 9 a i den gældende § 7 i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap.
- Den foreslåede § 9 a, stk. 3, er erstattet af en henvisning til hovedlovens § 5, stk. 1, i § 9 a, stk. 1.
- Den foreslåede § 10, stk. 2, er udgået, og i stedet er der indsat en henvisning til den foreslåede § 9 a i den gældende § 10 i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap.
- Den foreslåede § 11, stk. 2, er udgået, og i stedet er der indsat en henvisning til den foreslåede § 9 a i den gældende § 11 i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap.
- Den foreslåede ændring af § 12 i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap er ændret, således at der alene indsættes en henvisning til den foreslåede § 9 a.
- Den foreslåede konsekvensændring af lov om Ligebehandlingsnævnet er udgået, da den vurderes overflødig som følge af de ovenfor nævnte ændringer.
- Lovforslagets bemærkninger er ændret, således at det fremgår, at Ligebehandlingsnævnet træffer afgørelse i sager efter lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap.

- Det er præciseret i lovforslagets bemærkninger, at det er det enkelte dagtilbud hhv. den enkelte folkeskole, der skal foretage rimelig individuel tilpasning, men at det er den kommune, der er driftsherre for det pågældende dagtilbud/den pågældende folkeskole, der har det overordnede ansvar, og som derfor skal betale en evt. godtgørelse til borgeren.
- Det er tilføjet i lovforslagets bemærkninger, at barrierer for personer med handicap kan være såvel fysiske som ikke-fysiske.
- Det er præciseret i lovforslagets bemærkninger, at undersøgelsen af mulighederne for kompensation for funktionsnedsættelsen på forskellige sektorområder, også kan varetages af barnets forældre og evt. i samarbejde med kommunen.
- Det er præciseret i lovforslagets bemærkninger, at rimeligheden af en tilpasning altid beror på en konkret vurdering, og at muligheden for at få omkostninger dækket via offentlig støtte har betydning for, hvorvidt en tilpasning kan anses for rimelig.

3. Høringssvarene

Advokatsamfundet, Danmarks Private Skoler, Danske Erhvervsskoler og –Gymnasier, Danske SOSU-skoler, De private sociale tilbud (LOS), Fagligt Fælles Forbund (3F), Familieretshuset, Forbrugerombudsmanden, Forbrugerrådet Tænk, Politiforbundet i Danmark, Rigspolitiet, Rådet for Erhvervsakademiuddannelser og Professionsbacheloruddannelser og Rådet for Etniske Minoriteter har ingen bemærkninger til lovforslaget.

3.1. Generelle bemærkninger til lovforslaget

Børnerådet, Dansk Psykologforening, Danske Handicaporganisationer, Forældreorganisationen Skole og Forældre og Frie Skolers Lærerforening finder det positivt, at retten til rimelig individuel tilpasning tydeliggøres med lovforslaget.

Dansk Psykologforening mener, at det bør præciseres yderligere i lovforslaget, hvad der menes med rimelig individuel tilpasning og manglende iagttagelse.

Social- og Indenrigsministeriets bemærkninger:

Under forhandlingerne forud for vedtagelsen af lov nr. 688 af 8. juni 2018 om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap var der fra både politisk hold og fra bruger- og interesseorganisationer ønske om, at loven skulle indeholde en ret til rimelig individuel tilpasning af offentlige ydelser. I forbindelse med kommuneøkonomiforhandlingerne for 2020 blev regeringen og KL enige om, at retten til rimelig individuel tilpasning skal tydeliggøres i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap i forhold til dagtilbud til børn og i forhold til folkeskolen. Lovforslaget udmønter denne aftale mellem regeringen og KL. Med lovforslaget føjes en ny bestemmelse om rimelig individuel tilpasning til lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap. Med den nye bestemmelse og de medfølgende konsekvensrettelser i hovedlovens andre bestemmelser indføres klageadgang til Ligebehandlingsnævnet samt mulighed for tilkendelse af godtgørelse.

For så vidt angår bemærkningen om præcisering af begrebet ”rimelig individuel tilpasning”, kan det oplyses, at det beror på en konkret og individuel vurdering i hver enkelt sag, hvornår en tilpasning er rimelig. I forhold til bemærkningen om præcisering af

begrebet ”manglende iagttagelse”, kan det oplyses, at begrebet er udgået af lovforslaget.

3.2. Lovforslagets anvendelsesområde

Børne- og Kulturchefforeningen stiller sig undrende overfor, at lovforslaget alene omfatter offentlige dagtilbud og folkeskoler.

Børnerådet, Danske Handicaporganisationer og Institut for Menneskerettigheder mener, at anvendelsesområdet er for snævert, og at lovforslaget som minimum bør udvides til at omfatte private dagtilbud og skoler.

Frie Skolers Lærereforening finder det rimeligt, at friskoler ikke er omfattet af lovforslaget, men bemærker, at lovforslaget sandsynligvis vil have en afsmittende effekt for disse i form af øget opmærksomhed på rettighederne for elever med handicap.

Social- og Indenrigsministeriets bemærkninger:

Det følger af Aftale om kommunernes økonomi for 2020, at lovforslaget omhandler folkeskolen.

Af aftalen følger det desuden, at lovforslaget omhandler dagtilbud til børn.

Ministeriet er enig i, at udtrykket ”offentlige dagtilbud” er misvisende, og at lovforslaget er gældende for alle typer af dagtilbud. Dagtilbudslovens bestemmelser om støtte efter dagtilbudsloven retter sig mod alle børn, der er optaget i et dagtilbud efter dagtilbudsloven, og som har et behov for støtte for at kunne trives, udvikles og lære i dagtilbuddene.

Det præciseres derfor i lovforslaget, at anvendelsesområdet er dagtilbud efter dagtilbudsloven dvs. daginstitutioner efter § 19 (kommunale, selvejende og udliciterede daginstitutioner samt privatinstitutioner) og dagpleje efter § 21 (kommunal og privat dagpleje). Dette er ikke en udvidelse af anvendelsesområdet, men blot en præcisering. Tydeliggørelsen af anvendelsesområdet i forhold til rimelig individuel tilpasning ligger derfor inden for Aftale om kommunernes økonomi for 2020.

3.3. Ligebehandlingsnævnets sagsbehandling

Børnerådet, Danske Handicaporganisationer, Institut for Menneskerettigheder og Ligebehandlingsnævnet skriver, at Ligebehandlingsnævnets afgørelser i disse sager vil være afgørelser i forvaltningsretlig forstand. De foreslår, at de specielle bemærkninger ændres i overensstemmelse hermed.

Børnerådet ønsker tilføjet i lovforslaget bemærkninger, at Ligebehandlingsnævnet er forpligtet til at gøre sig grundige bestræbelser på at indhente barnets perspektiv.

Social- og Indenrigsministeriets bemærkninger:

Lovbemærkningerne er ændret, således at det fremgår, at Ligebehandlingsnævnet træffer afgørelse i sager efter lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap.

For så vidt angår bemærkningen om indhentelse af barnets perspektiv, kan det oplyses, at Ligebehandlingsnævnets procedurer for sagsbehandlingen er reguleret i lov om ligebehandlingsnævnet og i forvaltningsloven. Formålet med nærværende lovforslag er ikke at regulere disse procedurer.

3.4. Klageadgang og godtgørelse

Børne- og Kulturchefforeningen og **KL** er bekymrede for, at den foreslåede klageadgang vil have udgiftsdrivende effekt for kommunerne pga. øget dokumentation og sagsbehandling.

Dansk Psykologforening skriver, at en klageadgang vil kunne skabe konflikter og dermed ringere samarbejde mellem forældre og dagtilbud/folkeskole.

Børnerådet og **Danske Handicaporganisationer** mener, at det bør tydeliggøres, hvem pligten til rimelig individuel tilpasning påhviler samt hvem, der skal betale en evt. godtgørelse. Ifølge høringssvarene bør begge dele påhvile kommunen og ikke det enkelte dagtilbud/den enkelte folkeskole. **KL** bemærker også, at det ikke fremgår af lovforslaget, hvem der skal betale en evt. godtgørelse.

Social- og Indenrigsministeriets bemærkninger:

For så vidt angår bemærkningerne om den foreslåede klageadgangs udgiftsdrivende og konfliktskabende effekt, kan det oplyses, at der allerede eksisterer en klageadgang til Ligebehandlingsnævnet efter lov om forskelsbehandling på grund af handicap, og at tydeliggørelsen af retten til rimelig individuel tilpasning i dagtilbud og folkeskoler i denne lov – og dermed klageadgang og mulighed for godtgørelse – er kernen i det pågældende punkt i kommuneøkonomiaftalen for 2020.

Det er præciseret i lovforslagets bemærkninger, at det er det enkelte dagtilbud hhv. den enkelte folkeskole, der skal foretage rimelig individuel tilpasning, men at det er den kommune, der er driftsherre for det pågældende dagtilbud/den pågældende folkeskole, der har det overordnede ansvar, og som derfor skal betale en evt. godtgørelse til borgeren.

3.5. Ankestyrelsens habilitet

Ankestyrelsen opfordrer Social- og Indenrigsministeriet til at afklare, om Ankestyrelsen vil være myndighedsinhabil i forhold til at yde sekretariatsbistand til Ligebehandlingsnævnet i sager, hvor Ankestyrelsen tidligere har været involveret.

Social- og Indenrigsministeriets bemærkninger:

Indledningsvist skal Social- og Indenrigsministeriet bemærke, at ministeriet har noteret sig, at Ligebehandlingsnævnet i sit høringssvar af 11. februar 2020 bl.a. har oplyst, at nævnet forventer, at man vil være nødt til at afvise mange klager over overtrædelse af den foreslåede § 9 a, fordi klagerne ofte vil vedrøre anvendelse og fortolkning af dagtilbudsloven og folkeskoleloven, hvilket nævnet ikke har kompetence til at tage stilling til. Forældre kan ikke klage over beslutninger vedrørende støtte efter dagtilbudsloven. Hvis der er tvivl om, hvorvidt kommunen lever op til reglerne, kan der rettes henvendelse til Tilsynet i Ankestyrelsen. Forældre kan klage over afgørelser om specialundervisning og afgørelser om specialpædagogisk bistand ved en regional foranstaltning til Klagenævnet for Specialundervisning.

Herefter skal ministeriet bemærke, at det ikke kan afvises, at der i forbindelse med Ligebehandlingsnævnets behandling af sager om manglende overholdelse af reglerne om ret til rimelig individuel behandling i visse tilfælde kan være en risiko for myndighedsinhabilitet i Ankestyrelsen.

Det er samtidig Social- og Indenrigsministeriets opfattelse, at det er vanskeligt på forhånd at estimere, i hvilket omfang det kan blive nødvendigt konkret at afhjælpe en eventuel myndighedsinhabilitet. Først efter lovens ikrafttræden, hvor Ankestyrelsen må vurdere sin habilitet i hver enkelt sag, er det muligt at foretage en vurdering af i hvilket omfang, det kan blive nødvendigt at afhjælpe myndighedsinhabilitet.

3.6. Øvrige bemærkninger

Danske Døves Landsforbund ønsker præciseret i lovforslaget, om dansk tegnsprog er omfattet af begrebet ”sprogstimulering til børn” på lovforslagets s. 5.

Danske Døves Landsforbund mener, at den foreslåede § 10, stk. 2, om bevisbedømmelse er uklar og stiller en række spørgsmål til bestemmelsen. Ifølge **Institut for Menneskerettigheder** bør den foreslåede § 10, stk. 2, helt udgå, og der bør i stedet indsættes en henvisning til den foreslåede § 9 a i den eksisterende § 10.

Danske Handicaporganisationer ønsker det tydeliggjort i bemærkningerne, at barrierer ikke behøver at være fysiske. Endvidere mener **Danske Handicaporganisationer**, at formuleringen i bemærkningerne om, at personen med handicap har pligt til at undersøge mulighederne for kompensation for funktionsnedsættelsen på forskellige sektorområder, bør ændres.

Børne- og Kulturchefforeningen og **KL** ønsker, at formuleringen i lovforslagets § 9 a, stk. 1, ændres fra ”samme udbytte af ydelser” til ”samme muligheder for deltagelse”.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at det præciseres i lovforslagets bemærkninger, at rimeligheden af en tilpasning altid beror på en konkret vurdering, og at muligheden for at få omkostninger dækket via offentlig støtte har betydning for, hvorvidt en tilpasning kan anses for rimelig.

KL ønsker, at det skrives direkte ind i lovteksten, at individuel tilpasning forudsætter en dialog og et samarbejde mellem den, som tilpasser, og den, som tilpasningen sker for.

Ligebehandlingsnævnet foreslår, at det præciseres, om reglen om tilknytningshandicap i § 6 i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap finder anvendelse i relation til den foreslåede § 9 a.

Social- og Indenrigsministeriets bemærkninger:

For så vidt angår bemærkningen om fortolkningen af begrebet ”sprogstimulering til børn”, kan det oplyses, at det ikke vurderes hensigtsmæssigt at foretage sådanne fortolkninger af gældende sektorlovgivning i dette lovforslag. Børne- og Undervisningsministeriet har dog oplyst, at dansk tegnsprog også er omfattet af begrebet.

I forhold til bemærkningerne om den foreslåede § 10, stk. 2, om bevisbedømmelse bemærkes det, at ministeriet har besluttet at lade bestemmelsen udgå og i stedet indsætte en henvisning til den foreslåede § 9 a i den eksisterende § 10.

De tekstnære bemærkninger om barrierer og pligten for personen med handicap til at undersøge mulighederne for kompensation er taget til efterretning, og lovforslagets bemærkninger er på den baggrund justeret.

Den foreslåede ændring af formuleringen i lovforslagets § 9 a, stk. 1, er taget til efterretning, og bestemmelsens ordlyd er rettet i overensstemmelse hermed.

På baggrund af bemærkningen herom er det præciseret i lovforslagets bemærkninger, at rimeligheden af en tilpasning altid beror på en konkret vurdering, og at muligheden for at få omkostninger dækket via offentlig støtte har betydning for, hvorvidt en tilpasning kan anses for rimelig.

Til bemærkningen om, at teksten vedr. dialog og samarbejde bør skrives direkte ind i lovteksten, kan det oplyses, at teksten har lovbemærkningskarakter, hvorfor den af lovtekniske årsager ikke bør fremgå af lovteksten. Teksten vil således blive stående i bemærkningerne til lovforslaget og vil være en del af gældende ret.

For så vidt angår bemærkningen om reglen om tilknytningshandicap i § 6 i lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap, kan det oplyses, at § 6 ikke finder anvendelse i relation til den foreslåede § 9 a. Det vurderes ikke nødvendigt at tilføje dette i lovforslagets bemærkninger, da lovforslaget ikke indeholder et forslag om at indsætte en henvisning til § 9 a i § 6.